

HALDUSREFORM

Liitumine on teinud Tapa valla tugevamaks

Poolteist aastat tihedat seimist, läbirääkimisi, rahvakoosolekuid ning Tapa linna, Lehtse ja Saksi valdade ühinemisel ilmus 11 aastat tagasi omavalitsuste sekka uus nimi – Tapa vald, mis praegu seab juba uusi sihte.

Signe Kalberg

“Oli aasta 2003 varakevad, kui Tapa linna juhid tegid ettepaneku ühinemiseks Lehtse, Ambla ja Saksi vallale,” meenutab praegune Tapa vallavanem Alari Kirt, kes suurt valda juhib kaheksandat aastat. Kui Tapa vallaga ühinemine oli käimas, siis oli tema parasjagu Lehtse vallavanem ehk siis ühes neist kolmest omavalitsusest, mis ühinesid. Ühinemisetpanek tehti toona ka Ambla vallale, aga sel hetkel vald keeldus sellest.

Tapa vald moodustati 2005. aasta lõpus. Tegu oli pretsedenditu sündmusega, sest esmakordselt ühinesid erinevates maakondades olevad omavalitsused: senine Lehtse valla ala oli varem Järva maakonna osa. Saksi valla Kiku, Pariisi ja Salda külad liitusid aga Kadrina vallaga.

Enne ühinemist elas Saksi vallas 1237, Lehtses 1600 ja Tapa linnas ligi 7000 inimest. Vallavanema sõnul on praegu Tapa vallas elanikke umbes 7700. “See poolteist aastat, mil me ühinemisläbirääkimisi pidasime ja tegime ettevalmistusi, tähendas tihedat seimist. Läbi sai räägitud kõik teemad, nagu näiteks välja töötatud uue valla arengukava, põhimäärus, omavalitsuse struktuur ja juhtimise põhimõtted,” meenutab Kirt. Loodud oli ühinemise ühiskomisjon, mida juhtis linnapea Kuno Rooba ja kuhu kuulus igast ühinevast omavalitsusest kaks inimest. Alguses kuulusid komisjoni ka Aegviidu valla esindajad, sest ühe võimaliku lahendusena oli kaalumisel Lehtse vallast Jänedale piirkonna liitumine hoopiski Aegviidu vallaga. Kuid pärast rahvaküsitlust selgus, et kogu Lehtse vald soovis ikkagi tervikuna ühinemist Tapa linnaga.

Üks küsimus oli näiteks seegi, mil-lisessa maakonda vald jääb, kas Lääne-Virumaale või Järva maakonda. Vabariigi valitsus otsustas, et kuna lõviosa ühinejatest olid juba Lääne-Virumaalt, siis jääb ka pärast ühinemist vald sellesse edasi.

Foto: Signe Kalberg

Tapa valla uks on uutele liitujatele avatud, kinnitab vallavanem Alari Kirt.

Elanike otsustusõigus ei kadunud kuhugi

“Läbi arutasime kõik olulisemad teemad, mis puudutasid valla majandust, haridust, kultuuri, sümboolikat, nime. Muidugi ei pea ühinemisel nii põhjalikult kõike läbi töötama, kuid meil oli aega ning tahtmist seda teha,” ütleb Kirt.

Ühinemiskomisjon oli seda meelt, et inimesed peavad toimuvast võimalikult hästi ülevaadet omama. Lisaks pidevatele rahvakoosolekutele Lehtses, Moel, Tapal ja Jänedal ilmus ka kuus numbrit erilehte Ühinemise Sõnumid.

Üks suuremaid mureküsimusi oli vallavanema sõnul otsustusõigus. “Valdade inimesed pelgasid, et ühinedes vähe-neil otsustusõigus, sest Tapa linnas on rahvast rohkem. Tegelikult aga just nemad on võitnud, sest otsuste tegemisel ei ole eelistusi kellegi kasuks, vaid kõiki võetakse võrdsena. Paranenud on näiteks endise Lehtse valla inimeste koostöö ja ühtehoidmine oma piirkonna huvide eest,” märgib Tapa vallavanem Kirt.

Lehtse Kultuurimaja direktor Leelo Jürimaa meenutab, et nende vallas toimus enne ühinemisläbirääkimiste algust ikka korralik rahvaküsitlus. Leelo Jürimaa oli tookord ka Lehtse vallavolikogu liige ja mäletab, et rahvas oli

ülekaalukalt Tapaga ühinemise poolt. Põhjusi selleks oli palju. “Olulisem oli see, et Tapa oli Lehtse jaoks ikka tegelik tõmbekeskus, kus käidi kõige enam poes, juuksuril, arsti juures, telekat remonti viimas, kingsepal, muusikakoolis jne. Palju meie inimesi olid Tapal leidnud töökoha, sest transport oli ju suhteliselt normaalne – sõitis nii rong kui ka liinibuss. Väga suur osa põliselanikest oli käinud Tapal keskkoolis ning nii oli juba kõik tuttav. Igasuguste kollektiivide vahel olid sõprussidemed ja käidi läbi. Paljud Tapa noormehed olid kõikidel aegadel leidnud endale kaasa just Lehtse neidude seast ja nii olid paljudel peredel ka sugulussidemed,” räägib lihtsatest inimlikest põhjustest Leelo Jürimaa.

Muidugi oli loogiliselt ja ajalooliselt (sõjaeelse Eesti Vabariigi ajal kuulus Tapa küla Lehtse valla koosseisu) see ka kõige õigem otsus, sest sellest said ju kõik inimesed aru, et nii väikesel vallaga edasi ei liigutaks.

Kas mõistame naabervalla inimesi ja elustiili?

Jänedale raamatukogu raamatukoguhoidja Sirje Reinula meenutab, et Jänedale inimesed muretsesid tollal Tapa liigse kauguse ja teistsuguse kuvandi pärast:

inimeste erinev elustiil, suur hulk vene rahvusest inimesi, raudtee jmt. Jänedale on aga kaunis maakoht ja turismi-piirkond ning kardeti, kas nende mõis ka teiste Lääne-Virumaa mõisate seast välja jääb paistma. Muidugi muretseti ka selle pärast, et kas põhikool ikka alles jääb.

“Enne ühinemist oli ka Jänedale-Tapa vaheline ühistransport harvem ning peljati, et Tapale valla spetsialistide juurde käia on kaugel ja tülikas ning Jänedale jääb ikka endiselt ääremaaks ja lahustub suures vallas ära. Paljudel oli kõhe lahkuda Järvamaa alt. Praegu on ühistransport tihedam, tehtud on palju suuri töid nagu veevärgi uuendamine, Kalijärve ümbruse korrastamine, spordiplatsi uuendamine Mängude väljakul, lossi erinevad remondid, kindlasti raamatukogu püsijäämine ja lossi kolimine, külamaja renoveerimine jpm. Paljude asjadega oleme juba nii harjunud, et ei märkagi,” vaatab Sirje Reinula ajale tagasi.

Tema sõnul on ka kohalik kogukond muutunud aktiivsemaks ning kuuldavasti pöörduvad inimesed otse valla-spetsialistide poole üsna meelsasti. Püütakse seista selle eest, valla korraldatud üritused ei toimuks mitte ainult Tapal, vaid ka külates.

Märkamatu on muutunud väga palju

Esimesed neli aastat pärast ühinemist töötasid Lehtses, Moel ja Jänedal teeninduspunktid, kus võtsid inimesi vastu vallasekretäri abid. “Tegelikult vajadus nende töötamiseks kohapeal puudus, oluline oli ja on ka nüüd sotsiaalteenuste toimimine ning sotsiaaltöötaja kättesaadavus,” seletab vallavanem Kirt.

Ühinemise plussidena toob vallavanem välja sellegi, et suurem omavalitsus võib endale lubada paremaid spetsialiste, seega paraneb ka elanikele pakutava teenuse kvaliteet. Samuti on võimalik saada suuremas mahus investeeringuid, mis omakorda võimaldab ette võtta korraga mahukamaid töid, mis muidu ehk jääksid aastateks ootele.

“Näiteks oleme saanud korda teha Tapal vee- ja kanalisatsioonitrassid. Lehtses kultuurimaja, Lehtsesse tuleb multifunktsionaalne keskus, kuhu toome ka üle vanast mõisast kooli. Jänedale spordihoone tegi läbi uuenduse, Saksis on korda tehtud keskusehoone, vallas on saanud korda palju kõrvalteid,” räägib vallavanem. Ka ettevõtjatele on liitumisest kasu olnud, sest vallas on olnud võimalusi korda teha taristuid ning pakkuda professionaalset nõu.

Kui kolm valda 2005. aastal ühinesid, sai Tapa vald riigilt 600 000 krooni.

Elanike arv / pindala (km²)

“Sellest rahast kulus ametnikele koon-damistasudeks, teeninduspunktide väl-jaehitamiseks ja remondiks,” meenu-tab Alari Kirt.

Ka Leelo Jürimaa sõnul on pärast liitumist muutunud palju: lõpule viidi tänavavalgustuse projekt ning Lehtse inimese jõudis ka lõpuks 21. sajandisse – nüüd on meil kõik tänavad valgustatud, enne olid valgud vaid kaks peateed.

Aastal 2007 valmis endise vallama-jaga ja huvikooli hoonesse uus moodne raamatukogu, millest sai Tapa Linnaraa-matukogu harukogu. Seega on meil võimalik tellida ka Tapalt raamatuid Leht-sesse toomisega.

Nende 10 aasta jooksul on Lehtse saanud lahti mudateedest Tapa ja Jäne-da suunal, ka alevikus on mitu uut teed tolmuvabaks tehtud. Palju on tehtud hal-jastuses ning meie laussileda maa inimesed said endale aleviku keskele kel-gumäe (vana prügimägi ja ehitusjäägid).

“Igal aastal on rahvakoosolekud igas kandis – igaüks saab vallavalitsuse ja volikogu inimestelt nõobist kinni võtta ja aru pärida. Kultuurimajas on ka sage-li valla spetsialistide ja juhtidega koh-tumisiüritused. Mina kodanikuna olen enam-vähem rahul,” ütleb Lehtse kul-tuurimaja direktor.

Uued ühinemiskõnelused juba käivad

Täna sel päeval käivad Tapa vallal ju-ba uued ühinemisläbirääkimised. Oma nõusoleku ühinemiseks on andnud 3700 elanikuga Tamsalu vald, veidi segased lood on aga Ambla vallaga, millest um-bes kolmandik pooldab ühinemist, üle-jäänud aga mitte.

Kui aga ühinemine teoks saab, siis kasvab Tapa valla elanike arv umbes 11 400-ni. See number rõõmustab val-lavanemat, sest vabariigi valitsus on lu-banud vallale, mille elanike arv kasvab üle 11 000, preemiaks 500 000 eurot. “Tapa valla eelarve on umbes üheksa miljonit eurot. Ühinemisraha ja pree-mia täiendaksid tublisti meie rahakot-ti ja võimaldaks investeerida valla tee-de-tänavate kordategemisse,” ütleb val-lavanem Kirt.

Lääne-Nigula vald: suurvallas tõusevad esile külad

Kolme aasta eest moodustunud Lääne-Nigula vald on täna rõõmus, et liitumine teoks sai, sest korda said koolid ja lasteaedades avati lisarühmad. Ühtekuuluvustunne on muutunud tugevamaks.

Bianca Mikovitš

“Ma ei mäleta!” Räägib mees Keedika külaplatsil õigust või mitte, aga endal juurde ta jääb – enam ei tule meelde, oli ta mõne aasta eest Oru, Risti ja Taebla valla ühinemise poolt või vastu. Oli ju tookordne plaan esiti üsna ambitsioonikas – Läänemaal loodeti teha korraga üks suurvald, mille hulka kuulunuks ka Vormsi saar, samuti loodeti liituvat Noarootsi, Nõva, Ridala ja Martna valda.

Tasapisi pudenesid läbirääkijad laua tagant, ring ahenes ja lõpuks liitus kolm valda.

Täna ollakse osalt alguse juures

tagasi, sest mitmed tookordsed iseseisvaks jäänud omapäi jätkata ei saa ning ka kolm aastat tegutsenud Lääne-Nigula vald ise jääb oma 4140 elanikuga haldusreformi seaduse seatud lati alla. Selles hoolimata pole põhjust tookordset liitumist kahetseda.

“Kui nüüd teistega võrrelda, siis meie tegime liitumisrahaga investeerimised ära, saime kõik koolid korda ning lasteasutused avasime lisariühmad,” sõnab Lääne-Nigula valla volikogu aseesimees Andres Liiv. “Kui vaatame teisi, kes otsustasid mitte liituda, oodata ja vaadata, siis seal selliseid töid ei ole olnud võimalik ette võtta.”

Ettevõtjad võitsid ühinemisest

Kolme aasta eest viimasel hetkel liitujateringist välja astunud Nõva kohta arvab Liiv, et seal ei osatud soodsamaid tingimusi kaubelda. "Neil polnud lihtsalt ideid, ei nähtud, mida saaks välja kaubelda ega osatud ühinemisest tulevaid plusse inimestele selgitada," sõnab ta. Nüüd on Nõva nagunii uuesti laua taga, sest üksinda jätkata ei ole enam võimalik.

Lääne-Nigula vallas tegutsev väikeettevõtja Lauri Lilleoks märgib, et tegelikult oli juba kolme aasta eest näha, et

väikevaldadel tulevikku pole, seda just majanduslikku poolt vaadates. "Varem polnud ettevõtjatel võimalik üldse toetust saada," meenutab Lilleoks. "Muidugi pole nüüdki toetused suured ja nendelegi on tahtjaid palju, aga varem öeldi konkreetselt ära, et selle jaoks ei jätku üldse jõudu. Nüüd on vähemalt väikegi uks lahti," kirjeldab ta.

Lilleoksa sõnul ei olnud väikesel val-
lal varem võimalik palgal hoida isegi
arengunõunikku, kes oskaks projekti-
kirjutamisel nõu ja jõuga abiks olla nei-
le, kel seda vaja.

Volikogu liige Tarmo Kruuspan lisab, et võimalusi on tõepoolest juurde tulnud ja lisaks on suurenenud otsustajate ring. "See aga tähendab, et selline väike ametkondlik korruptsioon, kus asjad lepitakse omavahel väikeses kohas kokku ja teistel pole sinna ringi asja, pole enam nii kergesti võimalik," toob ta välja.

Külade roll on oluliselt tuntavam

Turvalepa küla elanikud Kairi ja Margus Korpes näevad ka ühinemises plusse – tahtmata suurvallas lahustuda, panustavad inimesed rohkem küladele, kus ühtekuuluvustunne on muutunud tugeva-

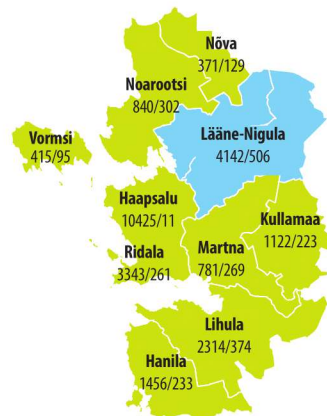
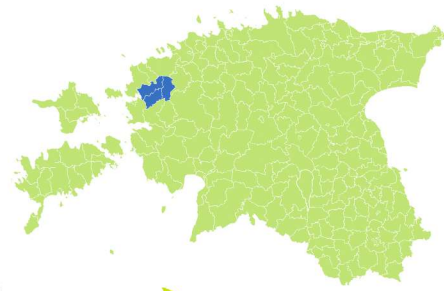
maks. Margus Korpes lisabki, et külade roll on tuntavam ning inimesed tajuvad, et tugevale ja häälekale külaseltsile pole kellelgi kerge ära öelda.

Lääne-Nigula vald tunnistas igati küladega tähtsust ning ühe külaelu edendava sündmusena korraldab suviti valla kõigi külade päeva. Kuna tänavu on meretuulise aasta, siis tehti Keedika küla platsil võistu kalaraogasid ning parim meeskond viis oma külla peaauhinnana kummipaadi.

Tulevikku peab pikemalt ette plaanima

“Muidugi, kõik külad ei ole aktiivsed ja ei tule välja, mõned mõtlevad veel viimasel minutilgi ümber, aga on neid, kellele sellised üritused hästi sobivad ja kes tunnevad koostegemisest lusti,” räägib Tarmo Kruuspan. “Nii et kui see haldusreform omal moel külaelu käima lükkab, võit seegi,” arvab ta. Iseseest on külade päev aga tema kinnitusele just niisugune üritus, kus ajakirjanikke võiks rohkem käia – seal on selgelt näha, et aktiivsus ja rõõmus meel pole maalt kadunud ja lehte saaks ometi häid uudiseid.

Tuleviku suhtes on nii Kruuspan kui ka Liiv ettevaatlikud. "Kõige oluli-

Elanike arv / pindala (km²)

sem, et vaadataks pikemalt ette," arvavad mehed.

Tarmo Kruuspan toob välja veel ühe tähelepaneku – kui üldiselt kiputakse võlusõnaks pidama töökohtade loomist, siis tegelikult tuleks lihtsalt töökohtade loomisele eelistada suure palgaga töökohtade loomist. “Tööd tehakse maal ikka, aga kui vaatad palku, siis need on kurvad. Panustada tuleks julgemalt sinna, kust raha rohkem tagasi tuleb.”

[illegible]

SUUREMAL ON EELISEID

Mida saab teha suures val-
las sellist, mida väikeses
ei saa? Kogemusi jagab
vallavanem **Mikk Lõhmus**.

Foto: Erakogu

Väikevald saab üldjuhul väga edukalt hakkama igapäevase kogukondliku tegevusega – olgu selleks kultuur, vaba aeg, kohalik identiteet. Rohkemaks aga jääb pahatihti jõudu vajaka.

Foto: Erakogu

Võin Lääne-Nigula kogemuse põhjal kinnitada, et nii paremad teenused, võimekus palgata pädevaid spetsialiste kui ka teha aastaid oodatud investeeringuid on ühinemise reaalsed efektid. Ise tahan rõhutada seda, et suudame reaalset panustada ettevõtluse arengusse – pakume valla ettevõtjatele ettevõtlustoetust ja osaleme vajalike taristute väljaehitamises. Kui väiksemate liitunud valdade hirm on teenuste kadumine, siis näiteks Ristil avasime päris uue noortekeskuse ning peagi avatakse noortekeskus ka endise Oru valla keskuskes Linnamäel.

Iga ühinemise suuremaid väljakutseid on see, kuidas maandada ääremaastumise hirm, tuua suures vallas kõik kogukonnad laua taha ning säilitada aktiivne külaelu. Vald saab siin luua taustsüsteemi – jätsime valla teeninduskesk-
tused Linnamäele ja Ristile, kaasasime kõik piirkonnad volikogu komisjonidesse, moodus-
tasime külaelukomisjoni.

Hea meel on tõdeda, et külaelu on aktiivseerunud, tekkinud on ka uued seltsid. Turidub, et see pole pelgalt ühepoolne vastureaktsioon ühinemisele, vaid olemis selle soodustamiseks välja töötanud ka reaalse kogukonna kaasamise ja rahastamise poliitika, mille hulka kuulub ka külamajade rahastamine.

Foto: Martin Dremļjuga

Tekkigu loomulikud piirid ja loogilised seosed

Valdade ühinemine ei ole imevits, mis lahendab kõik probleemid, aga see loob kindlasti võimaluse paremaks juhtimiseks, rahaliseks kokkuhoiuks ja suuremateks investeeringuteks.

Mikk Salu

See, milline Eesti praegu välja näeb oma maakondade ja maakonnapiiride, valdade ja vallapiiridega, ei ole sugugi loogiline ega loomulik jaotus. Ei ole see ka ajalooline jaotus: paljud vallad ja mõnedki maakonnad on tekitatud kunstlikult, ei olnud nad oma tekkimise ajal loogilised ja ei ole nad ka täna loogilised.

Kohepealsed inimesed oma töodes ja tegemistes, elu-, kooli- ja töökoha valikul ei mõtle valla ega maakonna (tihhti kunstlikult tekitatud) piirides. Türi vallavanem Pipi-Liis Siemann ütleb, et omal ajal oli Türil kohalik moto “me ei muutu Tallinna” magalaks, nüüd aga võetakse seda, et paljud vallaelanikud käivad Tallinnas tööl, loomuliku ja loogilisena. Ning kõige selle pärast ei ole vaja põdeda: vabalt võibki olla nii, et nende inimeste jaoks on parim töökoht Tallinnas, aga parim koht elamiseks just Türi vallas. Tulebki keskenduda sellele, et Türil oleks hea elada ja mitte põdeda, miks inimesed Tallinnas tööl käivad.

Mõned aastad tagasi rääkis artikli autor Nõva vallavanemaga. Nõva on Soome lahe ääres, formaalselt Läänemaal, aga sisuliselt märksa enam Harjumaa ja Tallinnaga seotud väi-

Foto: Erakogu

Ave Viks nendib, et muidugi on raske vaielda vastu inimeste emotsionaalsetele argumentidele, kuid kindlasti ei sulge koolid või kauplused oma ukse haldusreformi tõttu.

kevald. Jutuajamise põhjus oli selles, et Nõva oli Eesti rekordiomanik kategoorias “millises vallas on kümne aastaga kõige rohkem vähenenud laste arv”. Ometi ei võtnud vallavanem seda traagiliselt, sest jah, püsielanike jääb vähemaks, aga samal ajal on Nõva muutunud üha populaarsemaks kohaks, kuhu jõukad tallinlased omale suvekodusid rajavad. Kokkuvõttes tähendas see lihtsalt seda, et Nõva muutub, seal tekib teistsugune elukorraldus ja teistsugune elukeskkond ning see pole sugugi halvem sellest, kuidas vanasti oli.

Mis saab maakondadest?

Haldusreform ja praegu üle Eesti valdade vahel käivad läbirääkimised näitavad, et mõnegi maakonna tulevik võib olla üsna tume. Näiteks kui Pärnumaa ja Läänemaa vallad peavad ühinemisläbirääkimisi ja tahavad ühineda Pärnumaa poole, kuivab Läänemaa päris kokku.

Viljandi kirdeosas meelitatakse Põltsamaa kanti ühinema, see on praegu formaalselt Jõgeva maakonna osa, aga samas ajalooline Viljandimaa.

“Automaatselt ei kao ükski maakond ära,” rõhutab rahandusminis-

RIIGIKOGU PÕHISEADUSKOMISJONI KUULUNUD RAIT MARUSTE: HALDUSREFORM KULGEB PÕHISEADUSE PÕHIMÕTETE KOHASELT

Haldusreformi mittepõhiseaduslikkuse väitjad on teinud seda teoreetiliselt, normipõhiselt, ilma, et seadust oleks praktikas rakendama asutud ning keegi saaks väita, et võimu teatud sammud on nende konkreetseid põhiseaduslikke õigusi rikkunud.

Põhiseadus on kohaliku omavalitsuse osas üsna lakooniline. Põhiseaduse paragrahvi 154 lg 1 kohaselt otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused kõiki kohaliku elu küsimusi. Üldine riigihaldus ei ole kohaliku elu küsimus, see on üleriigiline küsimus, kus otsustuspädevus kuulub seadusandjale ehk riigikogule ja seda viib ellu täitevvõim ehk valitsus.

Põhiseaduse paragrahv 158 sätestab, et KOVi piire ei tohi muuta vastavate omavalitsuste arvamust ära kuulamata. Seega – muuta võib, kuid peab ära kuulama. KOV ei saa panna vetot. Otsustamine, selle kriteeriumid ja teostamisviisid määratakse üleriigiliselt, riigikogu ja valitsuse poolt. Seda kinnitab ka paragrahv 160, mis ütleb, et kohaliku omavalitsuse korralduse ja järelevalve nende tegevuse üle sätestab seadus. Seega, seni on toimitud põhiseaduse põhimõtete ja normide kohaselt.

Foto: Eero Vabamägi

teeriumi nõunik Ave Viks. Samas see, et maavalitsuse roll tuleks lähitulevikus ümber mõelda, on samuti selge. Erinevaid variante juba kaalutakse: alates sellest, et kõik jääb nii nagu praegu, kuni selleni, et maavalitsused kaotatakse ära.

Viljandi ja Türi vallavanemad ütlevad juba täna, et nad ei näe maavalitsustel suurt mõtet. “Eesti on nii väike, et mina vallavanemana saan alati otsekontakti ministeeriumiga või mõne riigikogu komisjoniga, ei ole maavanemat sinna vahendajaks vaja,” ütleb näiteks Pipi-Liis Siemann. Ene Saar Viljandist nõustub sada protsenti: “Suuremad vallad või omavalitsuste liidud saaksid maavalitsuste ülesanded enda peale võtta.”

Koolid ja poed ei kao reformi pärast

Haldusreformiga tihedalt kokku puutuvad rahandusministeeriumi nõunikud Ave Viks ja Sulev Valner sõidavad palju mööda Eestit ja räägivad inimestega läbi. Sageli kuulevad kurtmist, et postkontorid kaovad, poed pannakse kinni ja koolid sulguvad.

Kindlasti ei tähenda see, et kõik niimoodi mõtlevad, isegi mitte et enamik inimesi niimoodi arvaks, aga mingi hulk neid inimesi on ja eks need hirmud on ka peamiseks põhjuseks, miks ikkagi valdade ühinemist kardetakse. “Need on emotsionaalsed argumendid, millega raske vaielda,” nootab Ave Viks.

On aga neil hirmudel üldse alust?

Tegelikult on ikkagi nii, et koolid ja poed ei kao haldusreformi tõttu. Kui nad kaovad, siis ikka seetõttu, et inimesed ise kaovad, inimesed ise valivad midagi muud või panevad oma lapsed teistesse koolidesse.

Artikli autorile meenub mõne aasta tagune jutuajamine ühe Võrumaa vallavanemaga, kes kurtis selle üle, kuidas koole ähvardatakse kinni panna, aga küsimuse peale, kus tema enda lapsed õpivad, vastas: “Tartus, Treffneri gümnaasiumis.”

Või üks teine kohtumine Lääne-Virumaal Laekvere vallas, kus mitmed kohalikud kaebasid selle üle, et miks kohalik pood kinni läks, mille peale sealne vallavanem jälle osutas, et kulla inimesed, kui te ise Rakveres poes käite, siis mis variant kohalikul poekesel üldse ellu jääda on?

Sama sõnumi annab edasi ka Ave Viks. Mingite asjade kadumisel või mittekadumisel pole seost haldusreformiga. Emotsioonid on inimlikud, kuid valdade liitumisega on seos ülimalt kaudne ja pigem vastupidine. “Ükski ühinemine ei pane kooli kinni,” kordab Viljandi vallavanem Ene Saar. “Meil on ju endiselt huvi oma elanikke võimalikult hästi teenindada. See ei kao kuhugi.”

Valdade ühinemine ei ole imerohi, mis kõik maailma probleemid lahendab, aga see pole ka kole koll, millega hirmutada. Hästi läbi mõeldud ühinemine loob mitmeid uusi võimalusi. Esimene asi ongi parem juhtimine ja paremad konkurentsieelised ning investeerimisvõimalused.

REGIONAALMINISTER 2008-2014 SIIM KIISLER: PIGEM PEHME KUI RADIKAALNE SEADUS

Me tahame elada järjest jõukamalt ja selleks peame tegema tööd üha mõistlikumalt ja tõhusamalt. Tavaliselt nõuame seda eraettevõtetelt, et muuta Eestit rikkamaks ja kaasaegsemaks.

Samas, see nõue kehtib ka avaliku sektori puhul. Nii ootame ka riigiasutustelt mõistlikku ja kokkuhoidlikku tegutsemist. Meie omavalitsussüsteem vajab samuti sisulist uuendamist, et ajaga kaasas käia ja tõhusalt töötada oma kodaniku heaks. Seepärast oli haldusreformi seadus möödapääsmatu otsus.

Foto: Sven Arbet

Suur Tõrva vald: võimekamal omavalitsusel on konkurentsieelis

Tõrva linn ja ümbritsevad vallad on mitu korda omavahel ühineda püüdnud, seekord jõudsid läbirääkimised eduka lõpuni, ainsana küttis kirgi hoopis tulevase valla nimi.

Vivika Veski

Tõrva linn ning Helme, Hummuli ja Põdrala vald olid esimesed Eestis, kes pärast haldusreformi seaduse vastuvõtmist allkirjastasid ühinemislepingu. Tõrva valla sünnini viiv leping sai allkirja 21. juunil nelja volikogu ühisistungil.

Samal istungil otsustati valla nimi. Peale Tõrva oli lõpphääletusel Helme. Varem oli arutatud ka Lõuna-Mulgi variandi üle.

Tõrva linnapea Maido Ruusmann meenutab, et Tõrva linna ning Helme ja Põdrala valla vahel on ühinemisläbirääkimisi peetud juba neljal või viiel korral, viimati 2009. Siis oli ühinemislepingu projekt olemas, läbi viidi rahvaküsitlus. Seal ütlesid Tõrva ja Põdrala jah, aga Helme inimesed ei. Sellest lähtuvalt võttis Helme vallavolikogu vastu otsuse ühinemine katkestada.

Seekord jõudsid läbirääkimised Maido Ruusmanni hinnangu kohaselt eduka lõpuni tänu sellele, et nad üritasid rohkem kaardistada hirmusid ja rääkida asjadest nii, nagu need on, teiste näidetel.

“Kui rahvaküsitluse osalusprotsent oli madal, oli sealt ülekaalukalt näha, et inimesed toetavad ühinemist,” tõdeb linnapea.

Helmes oli osalusprotsent 17, teistes ligi 14, kuid enamik osalejaid ütles jah.

Riigi sekkumine tuli boonuseks

Linnapea meenutab muheldes, et tegelikult alustasid nad seekord osalisi ühinemisläbirääkimisi juba 2013. aasta valimisööl. Helme vallas koalitsiooni moodustanud inimesed ootasid oma valimistulemusi Tõrvas.

“Pärast valimistulemuste saabumist saime omavahel kokku ja juba samal õhtul rääkisime sellest, et peaksime hakkama kiiresti tegelema sellega, et järgmistele valimistele minna ühise omavalitsusega,” räägib Ruusmann.

Tõrva linnapea tegi ettepaneku korraldada 2015. aasta sügisel vahevalimised. Peagi liitusid aga läbirääkijatega Hummuli ja Põdrala, kes leidsid, et vahevalimisi pole mõistlik teha, pigem võtta kindel suund järgmistele valimis-

Maido Ruusmann lööb toimekalt kaasa Eesti suurimal tule, vee ja muusika vaatamängul Tõrva Loits.

tele, nii saab rahulikult ette valmistada ja inimestega rääkida.

Maido Ruusmann tõdeb, et kui riik sekkus jõuliselt oma haldusreformiga, siis nende jaoks oli see boonus. Nemad omavalitsusjuhtidena olid oma suunad selleks ajaks juba kujundanud. Linnapea kinnitab, et nad ei teinud ühtegi sammu sellepärast, et riik seda soovis. Tegelikult nad algul isegi ei uskunud, et riik haldusreformi käsile võtab, sest ta polnud seda nii kaua aega teinud.

Helme tegi ettepaneku

Ametlikult algas protsess seekord sellega, et Helme vald tegi teistele ettepaneku alustada ühinemisläbirääkimisi.

“Kuna eelmine kord Helme inimes-

tel olid kõhklused ühinemise suhtes, siis leidsime üheskoos, et seekord oleks hästi mõistlik anda inimestele kindlus, et Helme näeb ühinemises endale kasu,” põhjendab Ruusmann.

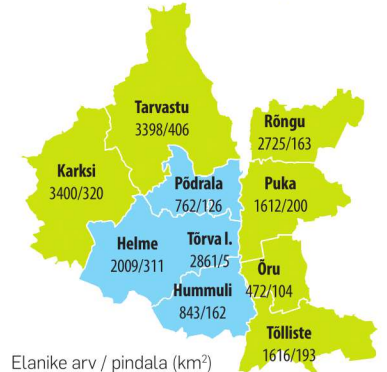
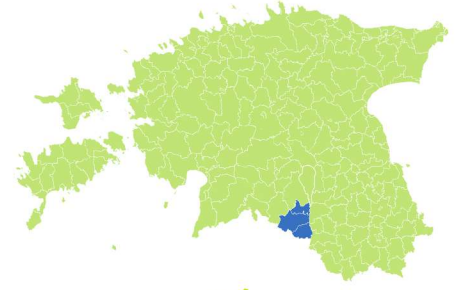
Tõrvas peeti 23. aprillil ühinemisteemaline visioonikonverents, sellele järgneval nädala olid rahvakoosolekud kuues suuremas külakeskuses. Linnapea tõdeb, et rahva osalemine seal oli küllaltki väike, kuid kui vaadata Eestit üldiselt, siis nii ongi. Tema hinnangu järgi võib see olla ka märk sellest, et rahvas usaldab oma juhte ja loeb tema kohta ajakirjandusest.

Ühinemisläbirääkimisteks moodustasid neli omavalitsust juhtrühma, kus osalesid vallavanemad ja linnapea ning

volikogude esimehed. Koordineerijana oli kaasatud ministeeriumi vahendusel Rivo Noorkõiv. Valdkondade jaoks loodi teemakomisjonid. Kohe otsustati ka ära, et kõik neli omavalitsust on ühinemisprotsessis võrdsed, olenemata nende suurusest.

Juhtkomisjon alustas peagi hirmude kaardistamisega. Tuli välja, et kardetakse seda, mida sarnasel puhul ikka – teenuste koondumist keskusesse, koolide sulgemist, võimu kaugene- mist, ääremaastumise kasvu.

Ka rahvakoosolekutel tuli esile muresid. Näiteks uuriti, kas kergliiklustee või külakeskus ikka ehitatakse. Selliseid diskussioone, mis protsessi oleksid pööranud, aga ei tekkinudki.

Elanike arv / pindala (km²)

Linnapea tõdeb, et tal on isegi kahju, et kired ühinemisprotsessis käisid ainult nime ümber ning näiteks visiooni, mis annab tulevasele vallale konkurentsieelise, palju ei arutatud. Selge on aga see, et konkurentsieelise loob võimekam omavalitsus, kus on võimalik palgata kvalifitseeritud spetsialiste, nii paraneb teenuse kvaliteet, leiab ta.

Linnapea toob näite, et Tõrva linna on pool lastekaitse spetsialisti kohta, kuid sellele on võimatu leida inimest tööle. Kuskil neljast omavalitsusest pole praegu arendustöötajat. Protsessi käigus töötasid nad aga välja uue vallavalitsuse struktuuri, kus on eraldi arendusosakond. Tulevases vallas võetakse tööle ka näiteks valaarchitekt.

Kergliiklusteed ja ujula

Osavaldu Tõrvas ei moodustata, sest 6500 elanikuga vallas pole seda vaja. Samuti piirdutakse ühe valimisringkonnaga.

“Loodame, et volikokku tulevad inimesed, kes on võimelised võtma piirkonda kui tervikut, muidu pole asjal mingit mõtet. Vaja on pädevaid inimesi, kes suudavad suuremat pilti näha,” põhjendab Maido Ruusmann.

Küll otsustati, et sotsiaaltöötaja jääb igale poole alles, kus ta praegu on, sest selle teenuse puhul on vaja vahetut kontakti ja inimesi isiklikult tunda. Linnapea räägib, et muude teenuste puhul püütakse pigem olla paindlik, lähtuda vajadusest, näiteks nii, et ehitusspetsialist on ühel nädalapäeval ühes, teisel teises kohas.

“Võib-olla on vaja hoopis inimesi koolitada kasutama arvutit? Võib-olla peame arendama oma IT-lahendusi või leidma spetsialisti, kes õpetab inimestele, kuidas meile helistada teenuskeskusesse või kuidas saada paremini kodulehelt materjali kätte,” arutleb linnapea.

Ühinevatele valdadele maksab riik ühinemistoetust. Seda kasutab uus vald tegevuse ümberkorraldamiseks, kuid ühinemislepingu lisas on ka investeringute kava, kus lepiti kokku kahes peamises asjas – ühinemisrahast kaetakse kergliiklusteede võrgustiku väljaehitamise omaosalus ja rajatakse Tõrvasse ujula.

Lääne-Harju omavalitsused leidsid ühise keele

Lääne-Harju ühinemisläbirääkimistel on jõutud otsusele, et 2017. aasta oktoobris tekib Kernu, Nissi ja Saue valla ning Saue linna ühinemise tulemusena 21 000 elanikuga Saue vald.

Ain Alvela

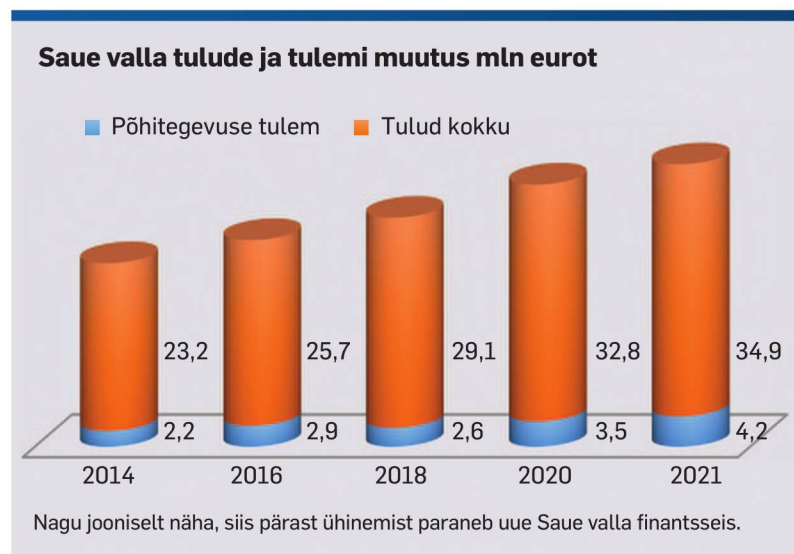
Läbirääkimised said alguse 2014. aasta kevadel – kõnekas ajastus selle poolest, et kohalikud valimised olid äsja seljataha jäänud ning 2015. aasta parlamendivalimised, millest praegu käimas-olev haldusreform käima läks, alles ees.

See tähendab, et läbirääkimiste algatus oli täiesti vabatahtlik ja kantud soovist Lääne-Harjumaal kohaliku elu senisest tõhusamalt juhtida ja edendada.

Alguses leidus ka kaks loobujat

Ühinemisläbirääkimiste koordinaator Kadri Tillemann meenutab, et alguses kutsuti tõesti ka mõlemat Keila-nimelist omavalitsust kaasa, kuid Keila linn lükkas läbirääkimiste kutse kohe tagasi ning Keila vald loobus veidi hiljem, 2014. aasta sügistalvel.

“See tähendas, et sisulise läbirää-

kimiste protsessis oli laua taga sama ring omavalitsusi, kes sellega alustasidki,” märgib Tillemann. “See, et tõsisema kõnelusprotsessi jooksul oli partnerite ring stabiilne, aitas kindlasti läbirääkimiste tulemuslikkusele kaasa.”

Kadri Tillemanni sõnul suuremat sorti takistusi läbirääkimistel õigupoolest ei olnudki, pigem läks neljal omavalitsusel selle poolest hästi, et 2015. aastal alustatud tõsisem haldusreformikava näitas, et ollakse oma kavatsustega õigel teel.

“Tunnustada tuleb kõiki läbirääkijaid selle eest, et kõneluste käigus oldi asjalikud ja konstruktiivsed sõltumata

poliitilistest vaadetest ning näidati üles saada kokku niisugune ühinemisleping, mis oleks kohaliku piirkonna ja elanike huvides,” ütleb ta. “Poliitilised erimeelsused ilmnud ja võimendused hiljem, kui lepinguprojekt oli juba koos ning asuti ühinemise osas meelsust avaldama.”

Märtsis sai Lääne-Harju omavalitsuste ühinemisleping kõigi volikogude heakskiidu, seejärel ka maavanema ja Vabariigi Valitsuse kinnituse – see tähendab, et kõik formaalsed eeldused selleks, et uus vald peaks 2017. aasta valimisi oma sünniajaks, on olemas. Aga see ei tähenda kaugelgtki seda, et läbi-

rääkimiste osapooled pärast märtsiotsuseid käed rüpes istuma on jäänud.

Ühinemislepinguga koos kinnitasid volikogud üleminekuaja tegevuste ajakava – seal on kirjas kõige olulisemad ettevalmistustegevused, mis veel enne tuleva aasta sügist tuleb ära teha – näiteks ühise arengukava ja eelarvestrateegia projekt, ametnikkonna struktuur, uue keskusehoone ettevalmistused ja sümboolikakonkurss.

“Selleks puhuks on ellu kutsutud ja usinalt toimetamas valdkonnaspetsialistide töögrupid ja ettevalmistavad toimetused käivad täie hooga,” kinnitab Kadri Tillemann. “Augusti lõpus kukub sümboolikakonkursi tähtaeg ning peatselt kuulutatakse koos Eesti Arhitektide Liiduga välja Saue kesklinna rajatava uue keskusehoone arhitektuurikonkurss.”

Endistesse valdadesse jäävad teenuskeskused

Ühinemist ette valmistades seadsid läbirääkijad eesmärgiks, et inimeste elu ei tohiks see kuidagi ebamugavaks teha. Vastupidi, sooviti luua eeldused, et inimese jaoks liiguksid kohalikud teenused lähemale.

Tillemann selgitab, et sellepärast näebki leping ette mitmetasandilise keskuste süsteemi moodustamist.

“Uue valla põhikeskus on Saue, kuid senistesse vallakeskustesse jäävad halduskeskused, kust jätkub piirkondliku elukorralduse juhtimine,” märgib ta.

“Samuti näiteks sotsiaalteenuste osutamine ning nõustamine ehitus- ja planeerimisvaldkonnas.”

Ta lisab, et koos aktiivsete kodanikuühendustega loodetakse käivitada teenuskeskused just nende kohalike teenuste osutamiseks, mida kogukonnad ise oma piirkonnas vajalikuks peavad.

Ühinemistoetust on Tillemanni sõnul plaanis peamiselt kasutada erinevate investeeringute tarbeks, mis samuti läbirääkimiste käigus kokku lepit, ning muidugi ka otsesteks kuludeks ja hüvitisteks, mis töökorralduse muudatustega kaasas käivad.

Ühinemistoetus on vajalik olulisteks investeeringuteks

Et motiveerida kohalikke omavalitsusi vabatahtlikult ühinema, pakub riik boonuse ühinemistoetust. Mida rohkem elanikke saab uues omavalitsuses olema, seda suurem on ka makstav toetus. Saadav boonusraha kulub uutele valdadele marjaks ära vajalike investeeringute tegemiseks.

Margit Aedla

Selle aasta juulist jõustunud haldusreformi seaduse kohaselt makstakse vabatahtlikult ühinenud omavalitsustele kahekordset ühinemistoetust 100 eurot elaniku kohta. Toetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste päeva seisuga.

Samuti tõusis liitumise tulemusena 11 000 elanikuga omavalitsuse täiendav toetus 500 000 euron. Kui liitub kogu maakond, käsitleb valitsus seda tulevikus eelisena riiklike investeeringute saamisel.

On, mille nimel pingutada. See abi toetuse näol ongi ette nähtud muudatuste tegemiseks, mis on vajalik oma-

valitsuste võimekuse kasvaks. Toetus on paljudele väikestele valdadele hea alternatiiv laenuvahale.

Toetusi makstakse mitmes etapis

Ühinemised jõustuvad 15. oktoobril 2017. aasta valimistega ning siis hakatakse toetusi ka välja maksta. See ei toimu aga mitte ühekorraga, vaid maksmine on jaotatud nelja aasta peale. Ühinemistoetuste tasumine toimub alates 2017. aastast, võttes arvesse 1. jaanuaril 2017. aastal fikseeritud elanike arvu. 1/4 antakse hiljemalt 2017. aasta lõpuks, 2/4 toetusest 2018. aasta esimesel poolaastal ja ülejäänud summa (1/4) 2019. aasta esimeses kvartalis.

Üle 11 000 elanikuga boonusraha 500 000 eurot eraldatakse hiljemalt 2019. aasta esimeses kvartalis.

Toetuste etapiviilise väljamaksmise idee seisneb selles, et vallad ei kulutaks korraga kergekäeliselt raha ära, vaid planeeriks põhjalikumalt vajalike töid ja investeeringuid. Eelarvesse on kokku ühinemistoetusteks planeeritud 65 miljonit eurot.

Olulised objektid saavad korda, uued alguse

Aastatel 2003–2014 on ühinemistoetusi välja makstud 7,69 miljonit eurot. Näiteks 2013. aastal sai Lääne-Nigula ja Lügane vald kumbki 450 000, Põlva vald 501 850, Lääne-Saare vald 536 750, Viljandi vald 645 450 eurot.

Viljandi vallas on pisut alla 10 000 elaniku. Viljandi vallavanema Ene Saare sõnul toimuvad praegu liitumisläbirääkimised liitumiseks 2017. aastal. Uues moodustavas vallas elaks juba ca 14 000 inimest. Arvestuslik liitumisraha on Ene Saare sõnul 1,9 miljonit eurot. “Investeeringud kavandatakse ühinemislepingus konsensuslikult. Eeldatavalt hakkame arutama, kas ollakse nõus ühinemise nn preemiaraha 500 000 euro panustamisega maakondlikusse arengusse, näiteks veeparki, mi-

da Viljandimaal ei ole. Rahvas aga sooviks seda. Ümberkorralduslikeks kuludeks võiks arvestuslikult kavandada ca 150 000 eurot.”

Augusti algul toimus Helme, Humuli ja Põdrala valla ning Tõrva linna ühinemine, mille tulemusena tekib 600 km² suurune omavalitsus, kus elab ligikaudu 6500 elaniku. Kokku saab olema ühinemistoetuste summa 1,2 miljonit eurot. Ühinemislepingus määrati ära ka prioriteetsed investeeringud. Näiteks on kavas asulate välisvalgustuse projekteerimine ja ehitus, Helme katlamaja ja küttetrasside rekonstrueerimine, Riidaja mõisapargi rekonstrueerimine ja atraktiivsuse suurendamine, Tõrva linna kinohoone rekonstrueerimine multifunktsionaalseks meelelahutus- ja vabaajakeskuseks, Tõrva Gümnaasiumi hoone ja staadioni rekonstrueerimine ja palju muudki.

Türi vallavanema Pipi-Liis Siemanni sõnul oli eelmise ühinemise toetus 7,5 miljonit krooni (u 480 000 eurot) ja see kulus ühinemisega seotud ümberkorralduste, sealhulgas koondamiste, ümberõppe, majanduskulude, kokku lepitud investeeringuteks koolidesse, kultuuri- ja rahvamajadesse.

“Uue ühinemise puhul ei ole me konkreetseid objekte veel kokku lep-

pinud ega kavandanud. Türi, Kärja ja Väätsa valla ühinemise korral oleks ühinemistoetuse suurus 1,3 miljonit eurot. Ühinemistoetuse arvelt tahaksime teha tulevikku suunatud investeeringuid, mis toovad kaasa püsiluude vähenemise või siis näiteks teede rekonstrueerimist,” seletas vallavanem.

ÜHINEMISTOETUSED

Ühinemistoetust saavad need omavalitsused, mis on 2016. aastal langetanud otsuse omaalgatuslikuks ühinemiseks. Ühinemistoetuse määr omavalitsuse miinimumsuuruse kriteeriumile vastava omavalitsuse kohta on 100 eurot ühinenud omavalitsuse elaniku kohta. Ühinemistoetuse minimaalne suurus 300 000 eurot ja maksimaalne suurus 800 000 eurot ühe omavalitsuse kohta.

Ühekordse boonuse makstakse lisaks veel 500 000 eurot omavalitsusele, kus ühinemise tulemusena elab vähemalt 11 000 elaniku või ühinemine hõlmab terve maakonda.

1 KÜSIMUS

Mis muutub Eesti elus paremaks pärast haldusreformi?

Foto: Erakogu

Uuringufirma Praxis juhtuse liige Katrin Pihor

Usun, et paljud on kokku puutunud olukorraga, kus bussiliin lõppeb ühe valla või maakonna piiril või kus naabervaldades tegutsevad paarikümne kilomeetri raadiuses korraga kaks sulgemisohus kooli või valda rajatud uus tööstuspark viib linnast ettevõtjad ja töökohad. Suuremate omavalitsuste puhul on võimalik neid probleeme vältida ja tagada piirkondade terviklikum planeerimine ja ühiselt toimimine. Tekib rohkem koostööd ja vähem konkurentsi.

Probleem on selles, kuidas tagada, et häid inimesi jaguks kõikidesse Eesti piirkondadesse ning nad saaksid ka oma töö eest väärilist tasu. Näiteks väiksema valla keskkonnaspetsialistil jagub ehk tööd vaid paari tunni jagu nädalas ja sellisel juhul tuleb tal otsida lisateenistust mujalt. Või tuleb lastekaitse spetsialistil võtta üle ka sotsiaaltöötaja roll nii puuetega inimeste kui ka vanurite eest hoolitsemisel.

Kolmanda, kuid mitte vähemtähtsa aspektina tõstaksin esile suuremate omavalitsuste mõjukuse kasvu riigihalduses. Suuremal omavalitsusel on suurem eelarve, rohkem kohustusi, aga ka suurem vabadus otsustada oma vahendite kasutamise üle. Suuremates omavalitsustes arutletakse, milline koolidest korda teha, väiksemates omavalitsustest käib arutelu selle üle, kas vahetada koolimaja aknad või küttesüsteem. Ehk siis võiks eeldada, et suurematel omavalitsustel on paremad eeldused iseseisvaks majandamiseks.

Riigihalduse minister Arto Aas

Foto: Tiit Blaht

Haldusreformi tulemusena sünnivad Eestis võimekamad omavalitsused, mis suudavad oma kodukandi arengut paremini suunata. Suureneb nii investeerimisvõime kui ka omavalitsuste professionaalsus. On tösi, et pärast haldusreformi muutub silmanähtavalt Eesti kaart – uued omavalitsused, uued nime- ja piirid. Selle muutuse taga on siiski ka sügavam mõju, mida värvid ja legend kaardil ei näita. Varem ühinenud omavalitsuste kogemused kin-

nitavad, et ühinemise käigus lepitakse kokku ja tehakse ära suuremahulisi investeeringuid, mida eraldi poleks suudetud, näiteks uue spordisaali, kultuurimaja või tööstusala rajamine. Samuti on ühiselt suudetud pakkuda inimestele paremaid teenuseid haridus- ja sotsiaalvaldkonnas.

Kokkuvõttes paraneb inimeste elukeskkond ja maapiirkondade konkurentsivõime. Haldusreform avab palju uusi võimalusi, aga muutuste elluviimine on ikka kohalike inimeste kättes.

Eesti majandustegelane ja arvamusiidur Raivo Vare

Foto: Madis Kallas

Usun, et iga reform ongi sellepärast reform, et see midagi muudab vastavas reformitavas valdkonnas. Kindlasti muutuvad tulemuslikumaks kohapealse võimu korraldamise praktikad ja kuluefektiivsus. Kasvab kohalike omavalitsuste teovõime, seda nii majandusliku ja organisatoorse mastaabiefekti kui ka asjaomase inimvõimekuse kontsentreerumise abil.

Ratsionaalsemaks muutub nii transpordi-, energia- kui ka sotsiaalne taristuarendus. Loodetavasti väheneb nn omapoiste korruptsioon kohalikel hangetel. Kasvama peaks nii kohaliku omavalitsuse huvitatus kui ka võimekus kohaliku ettevõtluse arendamisel.

Eelduslikult peaks kasvama kohalike inimeste motivatsioon poliitikas osalemiseks koos tegeliku kogukondlikkuse tugevnemisega.

Eesti Talupidajate Keskliidu juhatuse liige Leho Verk

Foto: Lii Sammler

Haldusreform on nii talupidajatele kui ka maaettevõtjatele vastakaid mõtteid ja tundeid tekitav küsimus. Ühelt poolt valitseb kartus, et kõik avalikud teenused liiguvad kaugemale ja külade väljasuremine kiireneb veelgi.

Teisalt on sellel reformil kindlasti ka oma plussid ja muidugi nähakse ka neid. Väikestes valdades pole kõigi küsimuste lahendamiseks piisavalt pädevaid ametnikke, pole pakkuda heale spetsialistile täiskoormust ja palka. Koondumisega nende teenuste puhul kindlasti võimekus tõuseb. Ka järelevalve on tõhusam, otsused saavad objektiivsemad ja läbikaalutumad.

Eesti suurim vald Märjamaa kasvab veelgi

Märjamaa vald ühines juba 2002. aastal. Ühinemise järel on renoveeritud valla rahvamaja ja raamatukogu ning rajatud on uus noortemaja ja bussijaam.

Merike Lees

Märjamaa vallavanem Villu Karu peab kolme omavalitsuse 14 aasta tagust ühinemist positiivseks ja kohalikku elu edendavaks. “Oleme suutnud hoida oma teedevõrgu rahuldavas korras, investeerida vee- ja kanalisatsiooniprojekti, inimesed tunnevad meie valla vastu huvi ja tahavad siia maamaju soetada, meie ettevõtlus ei ole kehval järgel,” loetles Villu Karu esmaseid ühinemise plusse.

Eeltöö algas kuus aastat varem

Kolme omavalitsuse ühinemise eeltöö algas juba 1996. aastal. Tehti koostööd, arutati ühiselt suuremaid investeeringuid ja peeti kolme valla ülest sihtasutust, mis tegeles avalike internetipunktide asutamise ja tehnilise teenindamise ning töötute aktiveerimisega. Ühinemine oli lihtsalt koostöö loogiline jätk.

Pärast ühinemist investeeris vald palju haridusvõrgu optimeerimisse: varem tegutsenud kuue kooli asemel on täna alles vaid kolm. Villu Karu mõnab, et see protsess ei olnud pingevaba, kuid nad ei teinud midagi vägisi ega pannud ühtegi kooli jõuga kinni. “Üks pisikene algkool lõppes sellepärast, et lapsevanemad otsustasid oma lapsi sinna enam mitte panna,” selgitas vallavanem. “Haimre põhikooli sulgemine kestis poliitilisel tasandil kaks-kolm aastat, siis saadi aru, et pole mõtet jätkata, kuna kool asub alevi külje all ja alevis on gümnaasium.” Suletud algkoolid olid lasteaiad-algkoolid Sipas ja Laukna, ning suleti ainult algkooli osa, lasteaiad tegutseb edasi.

Vald on teinud investeeringuid Ühinemise järel on renoveeritud valla rahvamaja, raamatukogu, uus noortemaja, bussijaam ja Märjamaa gümnaasium saanud juurdeehitise. Need kõik asuvad Märjamaa alevi territooriumil, vaid üks võimla on valminud ühes väiksemas kohas, kuid selle kasutus on tagasihoidlik. “Tuleb kaaluda, kas uusehitisi on mõtet teha sinna, kus on ainult paarsada inimest,” märkis Villu Karu.

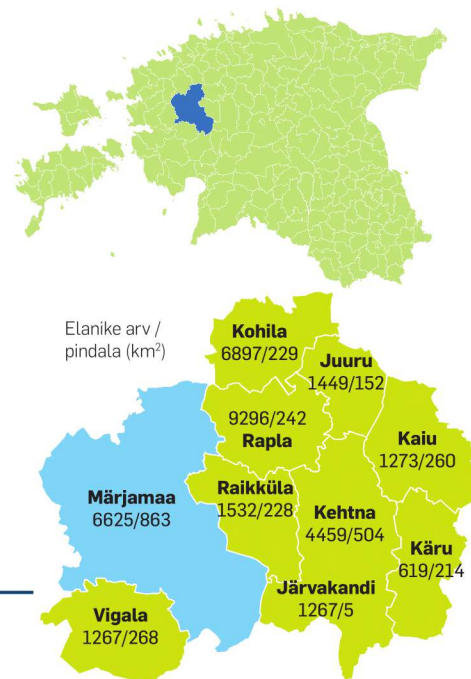
Külal ei ole saanud uusehitisi, kuid on saanud raha remontideks. Valla koolid, lasteaiad ja raamatukogud täna üsna heal tasemel.

Riigi makstud ühinemistoetust kasutati erinevates valdkondades, osaliselt läks see ka koondamistasudeks. Lisaks tegi vallavolikogu poliitilise otsuse vähendada õpetajate normkoormust ja säilitada neile senine palk. Vallavanem mõnab, et see ei olnud õige samm, sest vald ei vedanud ühekordse rahasüsti toel tehtud otsuse rahalist koormust välja.

Väiksematel kohtadel olid omad hirmud

Väiksemates kohtades kardeti, et investeeringud ja poliitiline võim koonduvad keskele Märjamaa alevisse. Tegelikult nii ei läinud. Kõigist valla suurematest küladest või endistest kolhoosikeskustest saadi esindaja ühinenud valla volikogusse ja investeeringurahade jaotamine oli väiksemaid kohti ja külasid arvestav.

Paar aastat pärast ühinemist peeti teeninduspunkte kolmes suuremas külas, aga nende järele kadus üsna pea reaalne vajadus – nende kasutus oli niivõrd

väike, et polnud neid mõtet edasi pida. “Poliitiline kemplemine volikogus aga nii pea ei vaibunud ja kestab teatud määral tänaseni – see on kohaliku poliitika osa,” tunnistas Villu Karu.

Ühinemise järel muutus kogu asjaajamine professionaalsemaks, suurem osakaal sai olema volikogu komisjonide töö, elavnes külaelamine, valiti külavanemaid. Mingeid nähtavaid tagasilööke ühinemine Karu hinnangul ei toonud.

“Praegugi on väga raske hinnata, mida ühinemine tavainimesele paremaks teeks,” ütles Karu. “Tuleb vaadata ettepoole, mis olukord on viie või kümne aasta pärast. Kui elanikkonna vähenemine jätkub, kuidas siis vallas asju korraldada?”

Vald laieneb veelgi

Veel enne selle aasta lõppu loodetakse saada volikogude heakskiit Märjamaa, Kullamaa ja Vigala valla ühinemiseks. Karu sõnul peavad volikogud kindlasti sel aastal ühinemislepingu heaks kiitma, sest hiljem käivitub juba sunnühendamise.

Spetsiifilisemad asjad nagu vallavalitsuse struktuur, põhimäärus ja eelarve võivad jääda järgmisesse aastasse, kui põhimõtteline otsus ühineda on tehtud.

Juba praegu Eesti suurim vald kasvatab siis oma territooriumi väga oluliselt: praegusel 872 ruutkilomeetril ligi 1400 ruutkilomeetrile. “Kuidas nii suurt hajajasustusega valda juhtida, saab omaette väljakutseks,” tunnistas Karu. Mis saab uue valla nimeks, ei ole veel teada – vallavanemate seisukoht on, et võiks jääda Märjamaa vald, kuid otsuse teevad volikogud.

ELLUJÄÄMISINSTINKT PEAB OLEMA TUGEV

Juurimaa Tallid OÜ omanik Eve Raudnagel endisest Loodna vallast jagab oma mõtteid elust suuremas vallas ning rõhutab, et piirid pole olulised. Ise peab tegija olema.

Kui sa oled tegutseja ja ajad oma asju ise, siis ei pane neid piire tähelegi. Võib-olla ma ei ole end vallas peale pressinud ja pole seetõttu kõigi nende arendamiste ja asjadega kursis. Paratamatult need vallad, kes liidetakse, jäävad keskusest kaugemale. Ellujäämisinstinkt peab olema päris tugev.

Meie kliendid tulevad üle Eesti, me ise liigume samuti ringi, me ei tunnegi mingeid piire. Eks igal asjal ole kaks otsa ja mismoodi see vallale kasulik on, teavad vald ametnikud.

Minu tütar ja ema just käisid val-

lamajas, et saada riigihankespetsialistilt nõu LEADER-meetme taotluse koostamiseks. Alati kui lähed, saad vallast abi, kunagi ei aeta kedagi tagasi. Väga hea on, et saab teadja inimesega rääkida.

Sipa kool, kus mina ja minu lapsed õppisid, on suletud. Mulle meeldiks küll, kui lapsed saaksid õppida väiksemas koolis, sest keskuses lähedavad asjad ikka hirmus suureks. Neil, kes on seltskondlikud, pole vahet, kus käia, aga neil, kel läheb harjumise- ga kauem aega, oleks parem väik-

ses koolis. Vanematel, kellel on auto, pole probleem transportida lapsi kaugele, kuid kui autot ei ole, tekib ringide ja treeningutega probleem.

Me ise korraldame lastelaagreid ja ma näen, kui palju tähelepanu lapsed vajavad. Elutempo on kiire ja suures üksuses jääb neil tähelepanust vajaka.

Kullamaa valla ühinemine Märjamaa vallaga tekitab meile põneva seisuga. Võib-olla on asi juurtes, kuid meie oleme kogu aeg olnud Kullamaa ja Läänemaaga seotud ning nendega ühinemine üldse ei häiri.

Rivo Noorkõiv: otsustamist takistavad pigem üksikute inimeste jäigad veendumused

Eestit tabas haldusreformibuum, sest valitsus näitas otsustuskindlust ja lubas omavalitsused, mis ei ole aasta lõpuks endale sobivat kaaslast leidnud, uuel aastal jõuga lavalatada. Inimgeograaf ja ühinemiskonsultant Rivo Noorkõiv aitab valdadel ja linnadel vabatahtlikult paari heita. Oma tähelepanekutest omavalitsuste kokkuviimisel ta järgnevalt räägibki.

Kadri Paas

Millistes valdades olete ühinemiskonsultandina abis olnud?

Olen omavalitsusüksuste ühinemisi konsulteerinud juba aastaid enne haldusreformi seaduse vastuvõtmist. Varasemast vabatahtlike ühinemiste praktikast on nõustamiskogemused näiteks Kose valla ja Kõue valla liitumisest ning Oru, Risti ja Taebla valdade ühinemisest Lääne-Nigula vallaks.

Viimane positiivne tulem on Helme valla, Hummuli valla, Põdrala valla ja Tõrva linna ühinemise otsus Tõrva vallaks selle aasta juunis. Töö on pooleli seitsmes ühinemiskiirkonnas, mis asuvad Järvamaal, Läänemaal, Lääne-Virumaal, Pärnumaal, Tartumaal, Valgamaal. Kõigil omavalitsustel on ühinemisläbirääkimiste toetamiseks võimalus rahandusministeeriumist taotleda tuge konsultandi teenuse osutamiseks.

Kuidas konsultandi töö sisuliselt välja näeb?

Konsultandi roll on olla hea nõustaja ja moderaator, teatud olukordades näidata analüütilisel töö või varasemal praktilisel põhinevaid valikuid otsustamisel, nende tegemise võimalikke positiivseid ja negatiivseid mõjusid.

Samuti aidata leida neutraalse osapoolena ühisosa või vajadusel kompromisse läbirääkimiste laua taga eri poolte vahel, hoida otsuste tegemisel detailide kõrval suurt pilti. Konsultandil ei ole kohalikku tausta, mis võimaldab välja öelda ka kriitilisi tähelepanekuid või asju, mida kohalikud välja öelda ei saa.

Millist abi on valdadel vaja läinud?

Ennekõike on abi vajatud ühinemisprotsessi läbiviimise metoodilistes küsimustes – et tehtaks õigeid asju, õiges järjekorras – ja õigusaktide tõlgendamises. Samuti aidata viia läbi argumenteeritud otsuste langetamist, koostada selleks sotsiaal-majanduslikke analüüse.

Ka tuleb koosolekuid ette valmistada ja neid läbi viia, koostada sõnastusi ühi-

Foto: Erakogu

Rivo Noorkõiv ütleb, et konsultandi roll on olla hea nõustaja ja moderaator, samuti aidata leida neutraalse osapoolena ühisosa või vajadusel kompromisse.

DIALOOGI EDENEDES EELARVAMUSED HAJUVAD

Margus Randma on olnud oma teadmistega abiks Lääne-Nigula, Nõva, Noarootsi, Martna ja Kullamaa ühinemiskiirkonnas. Tema sõnul huvitavad omavalitsusi sageli just teistes ühinemisprotsessides kasutatud praktikad ja seda oskavadki välja tuua konsultandid.

“Ühinemine on juriidiliselt väga täpselt reguleeritud. Kõige sellise vajaliku infoni jõuaksid ka näiteks vallasekretärid, kuid konsultandid teavad seda info edasi anda kiiremini,” lisab Margus Randma.

Suure osa tööst moodustab konsultandil otsene finantsanalüüs. Näiteks analüüsitakse võimalikke täiendavaid kulusid sotsiaaltoetuste ühtlustamisel, koostatakse erinevaid riskistsenaariume ja palju muud sellist. “Põhjus, miks sellist abi oodatakse just konsultantidelt, mitte näiteks mõne ühineva omavalitsuse finantsjuhilt, peitub selles, et konsultant ei ole kuidagimoodi ühegi konkreetse omavalitsuse poole kaldu, vaid vaatleb andmeid täiesti erapooletult,” ütleb Margus Randma. Ta on tunnetanud, et igal ühinemisel on osapooltel dialoogide algusfaasis teatud dogmaatilised seisukohad. Mida aeg edasi, seda rohkem need üldjuhul argumenteerimisel tasanduvad. Näiteks on nendeks nn ületamatuteks probleemideks uue vallamaja asukoht, arvamus, et “nad hakkavad meie kulul elama” ja palju muud sellist. Mis on konsultanti selle töö juures kõige rohkem üllatanud? “Laiemas pildis on positiivselt on üllatanud, et erinevalt ettevõtete ühinemisest ei olda omavalitsuste ühinemisel rahanduslikult nii matemaatiline. Tulevalt riigimehlikust käitumisest püütakse sünergiaefekti näha pikemas ajahorisondis – ehk tugevamad omavalitsused võtavad kampa ka nõrgemaid ega vaata “bilanssi” ainult tänase päeva seisuga,” ütleb Margus Randma.

Foto: Erakogu

nemislepingu tarvis. Mõnikord selgitada kõrvaltvaatajana ühinemiskäiku avalikkusele, näiteks esineda rahvakoosolekul või sõnavõtuga kohalikus meedias.

On oluline, et ühinemisläbirääkimiste tulemusena sündivad otsused ei ole kitsa ringi inimeste pärusmaa, vaid ümberkorraldustele on elanikkonna laialdane toetus. Seepärast on vaja avalikkusele tagada informatsiooni kättesaadavus ühinemisläbirääkimistest ja anda elanikele võimalused protsessis kaasarääkimiseks.

Mis on olnud kõige ületamatumad probleemid?

Oma praktikas ületamatuid teemasid välja tuua ei oska. Palju energiat ja double-rivat tööd kulub olukordades, kus omavalitsused peavad ühinemisläbirääkimisi korraga mitmetes ühinemiskiirkondades, proovides sel viisil partnereid survestades neile kasulikke olupoliitilisi otsuseid saavutada. Keerulisi olukordi on olnud uue omavalitsuse nimes kokkuleppimisega, ka uue omavalitsusüksuse juhtimismudeli valiku tegemisel.

Tihti ei ole probleemid otsustamisel mitte strateegilistes valikutes, vaid üksikute isikute veendumustes ja hoiakutes, puudub valmisolekus mõelda väljaspool harjumuspäraseid raame. Kokkuvõttes, probleemid algavad tihti inimestevahelistest suhetest.

Kas pärast valdade liitmist muutuvad ühinenud omavalitsused vähemalt ajutiselt tublimateks?

Ajutiselt võib pärast ühinemist olla palju segadust, asjade settimine ja omavalitsuste käivitamine võtab aega. Ühinemine iseenesest ei tee tublimaks. Tulemust ei tule, kui mõeldakse, et teeme ühinemislepingu ära ja asjad jätkuvad vanas mõttemallis.

Selleks, et ühinemiste käigus tekkinud uued omavalitsused suudaksid paremini teenida oma kodanikke, korraldada ja arendada senisest oluliselt jõulisemalt kohalikku elu, vajadusel tasakaalustada keskvoimu poliitika ja olla tugev partner ettevõtetele ja kodanikeühendustele, on vaja olulisi muutusi kohalike omavalitsuste toimimise õiguslikes alustes, ülesannetes ja rahastamises ning omavalitsuse juhtimises ja töökorralduses.

Haldusreformi jäämäe veealune osa peitub selles, kuidas uued omavalitsused suudavad reformiga seatud eesmärged järjekindlalt ellu viia ja tekkinud potentsiaali kasutada uue valitsemismudeli loomiseks, mille keskmes on inimene senisest rohkem ja kus on võimekus kokku lepitud teenuseid paremini pakku-da. Keskne teema on, kuidas jõuda riigis mitmetasandilise loimitud valitsemiseni, kus inimesed on valmis ühiselt tegutsema, pühenduma ja vastutust võtma.

Praeguse reformi peamine iva on selles, et saada omavalitsusse vähemalt 5000 elanikku. Aga miks just 5000?

Alates 5000 elaniku on suurusjärg, millest ekspertide arvates hakkab ilmema uus tase omavalitsuse võimekuses võrreldes väiksemate omavalitsustega.

ÜHINEMISKONSULTANDID

- Georg Sootla, Tallinna Ülikooli avaliku poliitika professor
- Kersten Kattai, Tallinna Ülikooli avaliku halduse lektor
- Mikk Lõhmus, ühinenud Lääne-Nigula vallavanem ja Tallinna Tehnikaülikooli õppejõud
- Rivo Noorkõiv, OÜ Geomedia juht ja inimgeograaf
- Mihkel Laan, OÜ Cumulus Consulting juhatuse liige ja konsultant
- Kadri Tillemann, OÜ Vesterra juhatuse liige ja konsultant, ühinemist ettevalmistava Lääne-Harju valla (Kernu, Nissi, Saue linna ja Saue valla) ühinemisläbirääkimiste nõunik
- Margus Randma, Saue valla finantsjuht

Silmas peetakse oskusteabe ja võimekuse omamist teenuste organiseerimiseks mõistliku ressursikuluga, omada pädevaid inimesi omavalitsuste kohustuste täitmiseks, tagada toimiv kohalik demokraatia, luua investeerimisvõime kohaliku omavalitsuse eelarvest ja pakkuda võimalusi majandusarengu toetamiseks.

Rahvastiku vananemine, töökäte vähenemine ja asustuse ruumimustri muutumine nõuavad tõhusate poliitikatega vastamist, mitte turujõudude võluväele lootma jäämist.

Haldusreformi seadus näeb ette ka mõnede erandite võimalusi vähemalt 3500 elaniku korral. Samas on eelistatud kohalike omavalitsuste moodustamine, kus elab vähemalt 11 000 elanikku. Seega on omavalitsustele seadusega antud reformi üldine raam, mille täitmine sisuga tuleb neil endil teha: saavutada kriteeriumist lähtuvalt loogilised ühinemiskiirkonnad, rääkida läbi kõikides kohaliku elu teemades ja pakkuda lahendused, mis kohtadel kõige õigemana tunduvad.

Seda ilma liigse riigipoolse sekkumiset kuni selle aasta lõpuni. Kui vaadata Eesti omavalitsusi, siis enamikus maakohades, kus piirkonnal on loomulik keskus ja selle ümber olevad vallad ühinevad, on tulevaste omavalitsuste suurus vähemalt 10 000 elanikku.

Millised küsimused on kohalikele kõige enam muret valmistanud?

Ennekõike on mured seotud võimaliku ääremaastumisega, otsustuste nihkumisega elanikest kaugemale ja võimu võõrandumine rahvast. Kas teenused suure territooriumiga omavalitsuses jõuavad äärealadele ja kuidas kogukond saab osaleda oma huvide esindamisel?

Hirm, et investeeringud koonduvad keskusse. Sageli küsitakse, milline on garantii, et ühinemislepingut täidetakse?

Seniste ühinemiskogemuste analüüs on näidanud, et õnneks ühinemisega seotud hirmud ei ole paljudel juhtudel realiseerunud. Selleks on omavalitsusjuhid teinud väga tublit tööd.

Ettevõtjad: haldusreform on nagu kolimine, kus ebavajalikest asjadest saab lahti

Ettevõtjad ja nende organisatsioonid nendivad, et haldusreform küll otsestelt nende tegevust ei puuduta, kuid igal juhul on positiivne ressurside efektiivsem kasutamine tulevikus ning elujõulised omavalitsused, kus elanikel on hea elada.

Toivo Tänavsuu

Ago Soomre, Haapsalu Uksetehase juhataja

Foto: Silver Raidla

Haldusreform tekitab üldiselt positiivseid emotsioone, sest ettevõtjana on vabaks mõeldud liiga väikeste omavalitsuste ebamõistlikult suurest valitsemiskulude osatähtsusest valla või linna eelarves. Samuti on suur hulk valdasid ning linnu orgaaniliselt teineteisega väga tihedalt seotud ja kokku kasvanud, kasutatavad teineteise teenuseid ning koolitavad ja kasvatavad teineteise lapsi. Seega oleks olnud tark juba ammu sellistel omavalitsustel ühineda. Aga võimu ärandmine on alati olnud raske.

Haldusreform on nagu kolimine, kus saab suhteliselt kergesti vanadest ja mittevajalikest asjadest lahti. Ilmselt pärast selgub, et mõni asi visati uisapäisa ära, aga üks siis saab asja parandada. Eesti elanike hulk on vähenenud, kodanikud ajavad väga palju asju omavalitsustega ammu juba interneti teel kodust, aga omavalitsuste arv on jäänud samaks ja ka töötajate hulk omavalitsustes. Haldusreformi käigus vabaneb tõenäoliselt ka mõnevõrra tööjõudu, kes saaks ja võiks näiteks tootmisettevõtetele töös kaasa lüüa.

Segadust võib tulevikus tekitada see, et seadusandja ei ole piisavalt hästi läbi mõelnud uute omavalitsustüüpide nimetamise või jagamise valdadeks ja linnadeks. Kui ma õigesti asjast aru saan, hakkab meil tulevikus olema linnasid, mille suurel territooriumil on hulgalt metsi ja mõni saar ning meil on teoreetiliselt mõni vald, mille territooriumil domineerib hoopiski linn.

Haapsalu Uksitehase tegevust ei mõjuta haldusreform kuidagi. Omavalitsused ei ole olnud eriti suured üksikettevõtete toetajad, kui seal pole isiklikku huvi mängus, ja eriti veel kui ettevõtte tundub endaga enam-vähem hästi hakkama saavat. Igat taristu jupikese parandamist on tulnud omavalitsuselt korduvalt manguda ja ma ei arva, et see kuidagi paremaks või halvemaks läheks.

Ideaalis peaks omavalitsus andma laekunud maksudest ka konkreetselt midagi ettevõtetele tagasi selle näol, et omavalitsuses on olemas konkreetne töötaja, kes suhtleb ettevõtete esindajatega. See töötaja peaks enne omavalitsuse eelarve tegemist uurima ettevõtjailt, millised kitsaskohad on konkreetsete ettevõtete haldusalas, mida haldab omavalitsus (teed, valgustus, bussiliiklus jne) ning seisma selle eest eelarve koostamise käigus, et midagi ka järgmisel eelarveaastal korda tehakse. Praegu tundub, et tegema ja uurima hakatakse alles siis, kui mõni ettevõtte üksid kinni paneb ja on vaja hakata uusi ettevõtjaid linna või valda meelitama.

Hellar Mutle, Nordest Metall OÜ juhataja liige, Viljandi vallavolikogu esimees

Foto: Vallo Kruuser

Kuna olen ettevõtjana asunud omavalitsusjuhiks, siis võin öelda, et väikeste omavalitsuste jätkusuutlikkus on tänaste rahastamismudelite ja kahaneva elanikkonna tingimustes enam kui küsitav ning reformimine on seega lihtsalt paratamatu ja vältimatu protsess. Selles suhtes väärivad valitsus tunnustust. Ent tegutseda oleks pidanud palju laiahaardelisemalt ning tulevikku vaatavamalt ja looma maakonnasuurusel omavalitsusel. Praegu läbime raske ja valulise protsessi, aga õige pea tuleb see uuesti ette võtta.

Sest tegu on paljuski läbimõeldud reformiga. Alustama oleks pidanud riigireformi kontseptsiooni väljatöötamisest ja avalikustamisest, siis oleks ka omavalitsusjuhtidel selgem pilt, millisesse keskkonda nad pärast haldusreformi satuvad. Praegu asuti asja kallale selliselt, et teeme reformi ära ja vaatame siis, mis saama hakkab. Täiesti ebaselge on, milline saab olema maakonna või piirkondlike keskuste tasandil funktsioonide jaotus ning mis saab maakonnadest kui sellistest üldse.

Läbimõeldumatud ja ebaõiglasel said ka omavalitsuste ühendamise aluseks olevad kriteeriumid. Paljude väikeste valdade omavalitsusjuhid pandi olukorda, kus neil tuleb valida kas halva või väga halva variandi vahel. Tehes rahva silmis ebapopulaarse otsuse, ei osutu nad enam valituks. Paljudes piirkondades on aga need samad tegusad inimesed ainsad, kes suudavad ja tahavad kohaliku elu edendamiseks teemal kaasa rääkida ja seega jäävad need piirkonnad uutes volikogudes esindamata.

Tahes tahtmata jätkub ressurside raiskamine, samade arendusobjektide ehitamine kõrvuti naaberomavalitsustes, hooned jäävad tühelt seisma ja jätkub palju muudki, mille me ka tänasel päeval kinni peame maksma.

Praegu kiirustades läbi viidav reform ei lahenda piirkonna kui terviku arengu peamisi valupunkte, milleks on rahvastiku väljaränne, ettevõtluse arendamine ja omavalitsuste tulubaasi probleemid. Selliste kiirelt läbiviidud aktsioonide tagajärge tuleb veel mitmel põlvkonnal lappida.

Toomas Agasild, Viking Window ASI juhataja esimees

Foto: Pille-Riin Pregel

Haldusreform tekitab vastakaid tundeid. Ühest küljest on seda kindlasti vaja, et vähendada maksumaksjate poolt ülalpeetavate omavalitsusametnike arvu. Suuremate valdade puhul on nende investimisvõime kindlasti suurem. Iseasi, kas need jaotuvad uues omavalitsuses ühtlaselt ja õiglaselt. Olemasolevaid tömbekeskusi tihtipeale ei arvestata ja neid püütakse kunstlikult juurde tekitada.

Ka kohalike elanike seisukohti ei võeta alati tõsiselt. Pean täiesti loomulikuks, et osa Järvamaa valdade küladest ühineb naabermaakonna valdadega ja vastupidi. Kui oled ikka harjunud käima Tapal, siis jäägu nii – milleks sundida inimesele peale tömbekeskust, mis teda ei tõmba?

Täna töötab firmas Viking Window ja üldse Mäo tööstuskülas inimesi igast Järvamaa vallast.

Kõige loogilisem olekski see, et Järvamaast saaks üks vald. Sellisel juhul võiksime ehk saada kasu ühtsest transpordisüsteemist, mis vähendaks transpordikulusid kodunt tööle sõidul ja annaks tänaste kaugemate valdade elanikele suurema vabaduse valida erinevate töökohtade vahel.

Mait Palts, Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Foto: Vallo Kruuser

Tugevamad ja ettevõtjasõbralikumad omavalitsused tähendavad ka ettevõtlikumat Eestit. Kaubanduskoja liikmete jaoks on eriti viimastel aastatel olnud mureks omavalitsuste vähenenud ettevõtlikkus ning madal võimekus ja motivatsioon ettevõtluse arengus kaasa rääkida. Loodame, et koos suuremate ja võimekamate omavalitsustega tekkimisega suureneb ka soov ettevõtjatega rohkem koostööd teha ning kaasa neid sisuliselt omavalitsuse arendamisse. Samuti suureneb võimekus arendada kohaliku tasandi teenuseid nii elanikele kui ka ettevõtetele.

Ei oleks midagi halba selles, kui omavalitsused võitleksid iga investeeringu ja töökohta nimel, et neid oma valda saada. Haldusreform tänu tugevamate omavalitsuste tekkimisele peakski ettevõtlust toetama, sest ilma kohalike töökohtadeta kaovad sealt paraku üsna varsti ka inimesed.

Toomas Tamsar, Eesti Tööandjate Keskliidu juhtaja

Foto: Ilmar Saabas

Oodata kohest asjade paranemist oleks naiivne. Esimese asjana tekib enam segadust kui rõõmu.

Tekib eeldus saada riigi pidamine säästlikumaks. Aga see on ainult eeldus. Samuti tekib eeldus saavutada ametnike suurem professionaalsus. Väheneb oht, et omavalitsus on näoga liiga konkreetsete kodanike poole ja et erahuvi saab jagu avalikust huvist.

Suuremas omavalitsuses on enam lootust, et tegeletakse ettevõtluse edendamiseks – sest on suurem šanss, et töökohad ja inimesed on samas omavalitsuses.

MIS SAAB EDASI PÄRAST 1. JAANUARI 2017?

Rahandusministeeriumi nõunik Ave Viks kommenteerib, mis saab edasi, kui 1. jaanuariks pole vallad ise ühinemistaotlust esitanud ja ühinemise juhtimine läheb valitsuse kätte.

1. juulil 2016 jõustunud haldusreformi seaduse kohaselt lõpeb reformi omaalgatuslik etapp selle aasta lõpus.

Linnadel ja valdadel, kes ei vasta haldusreformi miinimumkriteeriumile, st kelle elanike arv jääb alla 5000 elaniku, on aega 1. jaanuarini 2017 esitada maavanemale ühinemistaotlus või taotleda erandi kohaldamist (juhul kui tegemist on nt väikesaarte või äärmiselt hajaasustatud piirkondadega).

Neile, kes selleks ajaks ise ühinemisi ette ei valmista ning taotlused tähtajaks esitamata jäta- vad, esitab vastavalt seadusele ühinemisetpaneku Vabariigi Valitsus hiljemalt järgmise aasta 15. veebruariks. Seega ühinemisest neil venitamise abil pääsu pole.

Valitsuselt ettepaneku saanud volikogudel on kolm kuud aega, et ettepaneku osas seisukohad kujundada, sh selgitada välja elanike arvamus ning sõlmida teiste ettepaneku saanud omavalitsustega vajalikud kokkulepped, nt ühendatava omavalitsuse nime, keskuse asupaiga ja muudes ühinemisega seonduvates asjaoludes või esitada valitsusele argumendid, miks pakutud ühinemine taotletavat eesmärki ei täida.

Juhul kui volikogud vajalikke toiminguid läbi ei vii, teostab valimistoimingud ning elanike arvamus väljaselgitamise maavanem ning hiljemalt 15. juuliks 2017 võtab Vabariigi Valitsus vastu määruse enda algatatud ühendamine kinnitamiseks ning uus haldusterritoriaalne korraldus jõustub kohalike omavalitsuste volikogude valimistulemuste väljakuulutamisel 2017. aasta oktoobris.